

ind, haar hie-
orden, dat de
aan Chariva-
te telkens als
met zijn ver-
Weesmeisjes").
doorsnee-man,
n maraan, die
potten
van ons boek,
pagina (even-
vaukes-Downer
directies van
oogste klassen
an, gelijk zoo
aan mevrouw
roline Atwater
vrouwen kan
nieren historie
voor moeten
moeten be-
rika beter ge-
ze of trisch
boek van Dr
geroerd vindt.
t in Michi-
amerika.
opaalde neder-
van Michigan
meer gelezen,
t in staad
n en dat juist
schrijftster haar
ou ingelazen.
e elders tever-
op een wijze
kan.
igs over zich,
happelijk voor-
t en bespiegel
de schrijvende
e boeken van
oon historisch
u mej Pieters
e grootmoeder
h alleen door
sten naar Ame-
maatschappe-
lijke onderwijs
ijkheden, welke
het land, dat
id der belofte.
y God die man
linie deed be-
geloofs. Daar
licht niet aan
het veelomvat-
ke zorgen hier
ngevoeld.
er voorttrekkers,
geet natuurlijk
de huishouding
e keuvelt aller-
wat inspanning
alles te komen.
dienstig leven.
ekrompenheden
g laat zij schit-
oprecht, echt
artusschen die
hun „cologne-
l, van een de
het eerste doffe
a aan hun ge-
toch vrouwelijk
ze op.
t iedere schrijf-
betrachten. De
gt dikwijls nog
Pers), waarvan
Rapids de uit-
a boek verrijkt.
jongens op de
velen volwas-
destijds in een
omdat ik dat
stolijke te illo-
op aangevallen.
eep dat nu!
rder zijn, heeft
ereen weet nu.
verband staat.
tijd van Parijs,
verder, vernemen,

van men er concerten door beluisteren, nu is de antenne in dienst gesteld van het evangelie.

Telkens brengen de kranten berichten van radio-toespraken in dienst der „evangelisatie“, ook van radio-preeken.

Men heeft alzo de wonderen der techniek aangegrepen voor godsdienstige doeleinden.

Van harte behoort dit te worden toegejuicht.

En het is gelukkig, dat de Gereformeerden niet achteraan komen.

Dit mocht ook worden verwacht.

Calvinisten sukkelde niet achter hun tijd aan, omdat zij nu eenmaal moeten.

Calvinisten zijn niet van die achterlijke menschen, gelijk ze wel eens worden geschilderd, die de cultuur-middelen niet durven aangrijpen vóór dat zij er door den nood toe gedwongen worden.

Neen, waar het maar kan, marcheerden zij in de voorhoede.

Deze voorwaarde stellen zij slechts, dat hun beginsel niet in het gedrang komt.

Maar overigens is in dienst van Koning Jezus hun niets goed genoeg.

Waar we hier echter voor een nieuw verschijnsel staan en men daarvan zoowel misbruik als gebruik kan maken, is het nu de tijd eenige lijnen te trekken.

Van het radiopreeken verwachten we veel voor hen, die den dienst des Woords in hun kerk niet kunnen bijwonen.

Met name denk ik hier aan de verstrooiden.

De verstrooiden zoowel in Indië als in ons land.

Ook in ons land.

Hoevelen wonen er ook in provincies als Noord-Brabant en Limburg niet, die ver van een onzer kerken verwijderd zijn!

Zij moeten zich behelpen met in den huiselijken kring of voor zichzelf een preek te lezen.

Maar niemand zal ontkennen, dat het voor zalken veel verkieselijker is om langs radio-weg een preek te hooren.

Sterker klemt dit nog voor Indië.

Daar kunnen de verstrooiden slechts eens om de zooveel maanden of soms in het geheel niet worden bezocht.

En nu maakt de radiopreek dat bezoek wel niet overbodig, maar zij kan een groot gemis vergoeden.

Er mag dan ook wel op aangedrongen, dat vooral die kerken, die verstrooiden hebben te bearbeiden, zich de kosten van zulk een installatie zullen getroosten.

Zijn ze hiertoe zelf niet bij machte, dan dienen zij geholpen te worden.

De waarde als evangelisatie-middel staat niet zoo vast. Zoolang het een nieuwtje is, zal men er wel iets mee bereiken. Maar of dit middel zich zal kunnen handhaven als het nieuwe er af is, zal te tijd moeten leeren. Waar echter de kosten geen bezwaar zijn, is het zeer zeker gewenscht op dit middel beslag te leggen, totdat het blijkt de moeite niet meer te loonen.

Voor hen, die gedwongen zijn thuis te blijven, kan het radiotoestel, zoo hun kerk en hun huis ervan voorzien zijn, uitnemende diensten verleen.

Doch vooral opent het ongekeerde mogelijkheden voor kongressen. Als de installatie zoo geperfectioneerd is, dat overbrenging van het gesproken woord ook naar andere landen mogelijk is, kan het Calvinisme, dat zich meer en meer internationaal ontwikkelen moet, er een zegenrijk gebruik van maken.

Toch moet met een enkel woord ook op het mogelijke misbruik worden gewezen.

Wij zinspeelden er reeds op, dat de platseelike kerken hier een roeping hebben.

Immers is het gevaar denkbaar, dat men het aan een paar kerken overlaat de preeken naar rechts en links uit te zenden.

Dat zou een ongewenschten toestand scheppen.

De hand met de plaatselijke kerk behoort ook hier, als het maar eenigszins mogelijk is, behouden te blijven.

Ook heeft men er, zooveel in zijn vermogen is, voor te waken, dat het radio niet misbruikt wordt, om een bepaalden prediker te hooren en prediking in eigen kerk voorbij te gaan. Evenzeer heeft men op zijn hoede te zijn, dat de gemakzucht er niet door bevordert worde en iemand de onderlinge bijeenkomsten niet na laat, met de verzekering of onder voorwendsel, dat hij radio-matig in de kerk is geweest.

Onze onderlinge bijeenkomsten kunnen door het aanhooren van radio-preeken niet worden vervangen. Juist in dat bijeenkomen zit al een mystiek element, dat het radio nooit kan aanbrengen. Aan het radio ontbreekt die karakteristieke stemming, die in het bijeen-zijn zich van de geloovigen meester maakt en dat zeker niet een van de geringste genietingen van het kerkgaan uitmaakt. De persoonlijke ontmoeting van Gods heiligen hebben wij iederen Zondag opnieuw te zoeken.

Bij het radio kan alleen aan het hoor-verlangen worden voldaan. Maar onze kerkendienst gaat in het hooren niet op.

Daarom blijft de radio-preek surrogaat.

En wanneer men dan, gelijk in Amerika moet geschieden, het Avondmaal radionisch bedient, dan hebben we ons daartegen met heftigheid te verzetten. Dat gaat tegen de instelling van Christus in. Men moet de teekenen en zegelen uit des dienaars hand ontvangen, die ze uitruikt in den naam van Christus. De gemeenschap der heiligen moet daar zichtbaar zijn. Trouwens, als men per radio het Avondmaal bedient, waarom dan ook niet de Doop? En waarom niet per radio getrouwd?

Er dreigen dus gevaren.

Maar die mogen niet verhinderen, dat van deze nieuwe vinding een recht gebruik wordt gemaakt.

— Modernistische leerstoelen.

In Utrecht worden vanwege het modernistisch Haagsche Genootschap twee leerstoelen gevestigd, gelijk men weet.

Waarom juist in Utrecht, heeft men gevraagd.

Men heeft daarop het antwoord gegeven, dat voor de hand lag: omdat onder de Rijks-universiteiten Utrecht als het bolwerk van de orthodoxie wordt aangezien en men van modernistischen kant de orthodoxie in haar eigen kamp wil aanvallen.

Men heeft het ook wel wat meer idealistisch voorgesteld.

Inderdaad zijn er nog een paar andere redenen denkbaar.

Maar zou het boven gegeven antwoord nu zoo heelmaal mis zijn?

Intusschen heeft men er zich over verwonderd, waar het modernistisch genootschap het geld vandaan haalde, om twee hoogleraren te salariseren.

De modernisten hebben nu juist niet het meeste voor hun beginselen over.

Daarvoor is het indifferentisme onder hen te sterk.

Daarenboven: geven moet geleerd worden.

En zij waren daartoe niet als wij in de gelegenheid.

Maar deze puzzle is al uit elkander gehaald.

De beide hoogleraren, Dr G. A. van den Bergh van Eysinga en Dr H. T. de Graaf blijven predikant.

Hoewel zij hun hoogleeraarsambt wel niet per radio zullen uitoefenen en zij er wel voor naar Utrecht moeten reizen, houden zij toch nog tijd over voor pastoralen arbeid.

Zoo blijkt het gebaar van het Haagsche Genootschap niet zoo grootich te zijn als het eerst wel leek.

Nu zullen wij de laatste zijn om hiermee te spotten.

Er zit zelfs een denkbeeld in, dat ook wij in overweging kunnen nemen.

Evenals Dienaren des Woords soms aan gymnasia, H.B.S., lycea en kweekscholen verbonden zijn om daar Hebreeuwsch en godsdienstonderricht te geven en daarmee één of twee dagen in de week „kwijt“ zijn, zoo zou ook aan dienstdoende wetenschappelijk uithinkende predikanten kunnen worden opgedragen een bepaald vak aan de Universiteit te doceren.

Natuurlijk eischt een groep van vakken den vollen mensch.

Maar voor één vak zou het misschien mogelijk zijn dien weg in te slaan.

Al verwerpen wij dan ook deze idee niet, men voelt het: het is heel iets anders een paar van zulke leerstoelen in te richten dan een Universiteit te dragen, (zij het dan ook, dat zij nog niet tot alle vijf faculteiten is uitgegroeid) gelijk ons Gereformeerde volk doet.

Hoe zouden de mannen van ethische en moderne richtingen niet met de handen in het haar zitten, indien de Staat hun zijn steun onthield!

— Geen heidenen meer.

Een der leiders van het Leger des Heils in Amerika heeft gekommendeerd, dat men niet meer mag spreken van Heidenen, maar enkel van niet-Christenen.

Heidenen is zoo'n hard woord.

Men wil er een zachter term voor in de plaats stellen.

Men is dus wijzer dan de Schrift, die gedurig van Heidenen spreekt.

Zoo verlaat men het rechte pad en laat zich door valsche humaniteit beheerschen.

Een teeken des tijds, dat men ook ten onzent op velerlei wijze kan opmerken.

Doch het dwaze Gods zal, naar het apostolische woord, wijzer blijken te zijn dan de menschen.

— Waarom gezwezen?

Men maakt ons attent op scheeve voorstellingen, die in enkele bladen voorkomen, aangaande de bekende tooneelvoorstelling.

Mag dat onweersproken blijven, vraagt men.

Wij antwoorden: wij hebben onzen plicht gedaan, wij hebben gewaarschuwd, wij blijven nog steeds ons standpunt getrouw.

Maar in het afvliegen op uitingen, welke met de onze niet strooken, hebben we geen lust.

Misschien dat we, als de nabeschouwingen afgeloopen, als alles uitgesproken zijn, er nog even op terugkomen en hen gezamenlijk antwoorden.

Toch niet dan in het uiterste geval gaan we daartoe over.

Meer dan altijd te blijven rondraaien om de tooneel-uitvoering, welke zooveel opspraak wekte, hebben we noodig principieele bespreking.

Daarmee hopen we een aanvang te maken, zoodra rustiger periode is aangebroken.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Rondblik.

Als de prediker in zijn dagen rondblik om de werken te zien, die onder de zon geschieden, ontmoet zijn oóg enkel ijdelheid en kwelling des geestes. Wel ontwaart ook hij verblijdende dingen. Wel vergeet hij de lichtzijde niet. Wel is hij niet blind voor het goede, dat God geeft, maar het slot is, dat hij toch over het onderzonsche dit oordeel moet vellen: ijdelheid der ijdelheden.

Indien deze levenswijze onze wereld eens had gezien....

Indien hij het leven onzer dagen eens moest keuren....

Wat zou zijn vonnis over de verwarring, waarin wij leven, vernietigend zijn geweest!

Het is niet gemakkelijk een kroniek te schrijven.

Men heeft mij meermalen gevraagd, om in plaats van bepaalde onderwerpen te behandelen, elke week een resumé te geven van de voornaamste gebeurtenissen op politiek en sociaal terrein, en den blik meer te laten gaan over de groote dingen, die in ons wereldje geschieden. Maar... ik heb me nimmer tot het gezelschap der „blik-slayers“ aangeetrokken gevoeld. Het kwam mij voor, dat de belangrijke feiten te bekend waren om nog eens vermeld te worden, en de onbelangrijke bijzondere herinnering niet verdiende, en dus een wekelijksche kroniek een wekelijksche ijdelheid voor onze lezers en een wekelijksche kwelling des geestes voor haar auteur zou worden. In die meening ben ik versterkt geworden, doordat zelfs een man van singuliere gaven als de tegenwoordige „perschouwer“ zijn kronieken moest beëindigen met de tragische bekentenis, dat hij zich vergist had. Daarom blijft een geregeld overzicht achterwege, maar wil ik zoo nu en dan een poging wagen om het politieke en sociale gebeuren als in vogelvlucht te beschouwen.

Ook die rondblik valt niet mee.

Er zijn zoo weinig blijde dingen te vermelden.

Niet alleen wordt het wereldleven door ellende op ellende gedrukt, maar in eigen kring vermeerdert de onvrede. Aan onze Vrije Universiteit is men, door dingen te brusqueeren, die ons volk, dat die universiteit draagt, grieven, bezig den hand met dat volk los te maken, en, al bedoelt men het tegenovergestelde, deze kostelijke inrichting af te breken. In opze eigen partij gist het, en zinkt het dan, dat voor twee jaren op verrassende wijze voor den dag trad. De rechtsche partijen vormen tegenwoordig een eenheid, die elk oogenblik, de dag van 6 Mei bewijst het, in schei-ven kan breken. Op sociaal terrein houdt de be-roering over art. 40 aan, en verergeren de con-flicten, en als de prediker deze dingen gezien had, zou hij zeker zeggen: ijdelheid der ijdelheden.

Die ijdelheid verwondere ons niet.

Neemt slechts als voorbeeld de bezuiniging.

Er moet vermindering komen van 's lands uit-gaven. Een staatsbankroet moet vernedren worden. Het financieel evenwicht is levensvoorwaarde, en ieder is het er over eens, maar, waar... Bezien we de zaak van den eenen kant, dan kunnen we meevóelen met de zielestemming van hen, die de dupe van deze versobering worden, en of hun betrekking moeten missen, of minder en veel minder salaris ontvangen. Dat is geen kleinigheid. Iemand die f3000 loon heeft, kan zeer moeilijk f4 à 500 missen, en die lagere loonen genieten, kunnen de vermindering nog moeilijker dragen. We moeten ons even indenken, wat de bezuiniging voor die allen beteekent, en dan gevoelen wij, dat het een harde, zeer harde zaak is. En zeker, de middenstand heeft ook verloren, maar wie zou over dat verlies niet weenen? De lange lijst van faillissementen doet elke week en soms elken dag schrikken.

Maar nu ter anderzijde.

De critiek op de ministers is ook onbillijk.

Wat b.v. in Utrecht op de vergadering van onze christelijke postbeambten aan het adres van minister Colijn is gezegd, is noch plicht noch recht, en allerminst christelijk. Ik begrijp niet, dat de voorzitter zijn hamer niet stukgehamerd heeft om zulke insinuaties te weren. Want wat is het geval? Doet iemand als minister Colijn de dingen, die hij moet doen, voor zijn genoeg? Wint hij er zelf iets mee? Is het hem tot voordeel? Had hij niet veel gemakkelijker leven, wanneer hij of zijn portefeuille neerlei, of niets deed om orde te scheppen in den chaos? Was het hem niet lichter, rustig Gods water over Gods akker te laten loopen, en te wachten tot de verkiezingen van het volgende jaar? Immers ja! Waarom pakt hij dan de ont-redding aan? Waarom al deze maatregelen? Waarom deze bezuiniging? Is het niet louter het belang van ons land, dat hem drijft, en moet dit motief niet alle waardeering vinden?

Zoo is het toch!

Waarom dan deze oppositie?

En dan in de Tweede Kamer elke week deze mogelijkheid, dat de combinatie Nolens—Van Schaik het kabinet den voet dwars zet, en met de linkerzijde meeschuift. Was er voor onze anti-revolutionaire fractie geen voldoende aanleiding, om, als het zoo moet gaan, de verdere samen-working te weigeren? Ik vraag slechts, maar be-wonder tevens den moed van onze menschen, om in zulk een atmosfeer van gebrek aan vertrou-wen verder met toewijding voort te arbeiden.

Er is een hoofdfout.

Ons volk, zoo werd onlangs gezegd, is ziek. Ziek in dezen zin, dat het de oorzaken der ellende niet gevoelt, en het belang en nog eens het belang

op den voorgrond stelt. Daarom beweegt zich alles. Salarisvermindering en bezuiniging, meer arbeidsuren en minder loon, malaise in zaken en economische verslechtering houden de hoofden en harten bezig, en we vernaturaliseeren bij den dag. Het stoffelijke haalt de menschen neer, en dan is het geen wonder, dat er revolutionaire stemmen klinken, die in oproerigen toon voor die der socialistischen niet onderdoen. Voor die werkelijkheid moeten onze oogen wijd opengaan, en we zullen God bidden om verlevendiging door Zijn Geest. Onze Pinkstersmeeking mag wel zijn, dat wij uit onze doodschheid en kilheid opwaken, en de strijd op politiek en sociaal terrein meer en meer worde een worsteling voor de geestelijke goederen. Staan die bij ons niet op den voorgrond, en houden wij die niet voor alles in het oog, dan gaan wij onder in een belangenpolitiek, die met het christelijk beginsel vloekt, en te onzuiver is om met een christelijke vlag gedekt te worden. Wat haat het ons, zoo wij de wereld winnen en schade lijden aan onze zielen? Wat haat het ons, indien ons persoonlijk belang ongeschonden blijft, en de belangstelling voor het hoogste goed inzinkt? Welk onderscheid is er dan tusschen ons en de wereld, die met God niet rekt?

We vierden gisteren hemelvaartsfeest.
Christus' hemelvaart bepaalt onze richting.
Een socialistisch dichter heeft eens gezongen:

Staat op! mijn volk is opgestaan,
Uit zijnen smaad herrezen;
Maar nooit zal zijn verlangen gaan
Naar hemelvaart
Het wil op aard
Verlost en zalig wezen.

Dat is het socialistisch ideaal.
Het ideaal van het materialisme.
Het ideaal, dat aan den hemel vreemd is.
Het ideaal, waartegen de christen in de scherpste tegenstelling heeft te plaatsen het apostolisch verman: indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoo zoekt de dingen, die boven zijn, waar Christus is. Bedenkt de dingen, die boven zijn, en niet die op de aarde zijn (Col. 3:1, 2).
Doen wij dat?
Is onze levensrichting hemelsch?
Zijn wij in de wereld niet van de wereld?

Over allerlei bijzonderheden zal ik niet uitweiden.
Er zou nog wel iets te zeggen zijn over het standpunt, dat Prof. Slotemaker de Bruine heeft ingenomen tegenover de vloekverboden, en

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

CL

79. Tractaat van de Reformatie der Kerken, aan de zonen der reformatie hier te lande op Luther's vierde eeuwfeest aangeboden. Amsterdam, Hoveler en Zoon. 1883.

In 1882 was te Amsterdam onder den naam van Broederkring een club van geestverwante kerkeraadsleden opgericht, die, op den grondslag van de Drie Formulieren als Accoord van kerkelijke gemeenschap, eer men in den kerkeraad beraadslagen, besluiten of stemmen ging, zich onderling beraadde over de te volgen gedragslijn. Vele van deze avonden waren voor lezingen over Kerkrecht bestemd. Zoo hield Dr. Kuyper daar referaten over de Reformatie der Kerken; desverkiezende gevolgd door debat. En het was ongetwijfeld met zinspeling hierop, dat hij reeds in De Heraut van 5 Februari 1882 het voornemen te kennen gaf om het geheele stuk van de reformatie der kerken, gelijk onze vadersen dat noemden, in een afzonderlijk tractaat in samenhang te bespreken.

Bedoeld tractaat nu verscheen in October 1883, op zwaar oud-hollandsch papier en in perkamenten omslag, voorzien van deze opdracht: „Aan Jonkheer Meester P. J. Elout van Soeterwoude, den langst ons gegunde van het edel drielid, dat uit 's lands raadzaal vorst en volk in Kerk en Staat terugriep naar het Woord des Heeren, wordt dit tractaat over de reformatie der kerken, aan den avond zijns levens, met dankbare hulde opgedragen door den schrijver“.

Dan volgt een voorrede, waarin dit Tractaat wordt aangekondigd als een openlijk blijk van ongewijnde hulde aan de nagedachtenis van Luther, die zeker niet het minst geëerd wordt door een tractaat, dat handelt over de reformatie dierzelfde kerken, wier reformatisch leven in den grooten Hervormer zijn oorsprong vond, en een bewijs tevens, dat de voorstelling geheel onjuist is, alsof Gereformeerden altijd bezielde zouden zijn met kleingeestige enghartigheid en alleen nog een hart hebben voor wat gevonden wordt in hun eigen kring. Het is een werk van studie, dat hier aangeboden

over zijn eigenaardige beschouwing van de roeping der christelijke overheid. Ik vermoed, dat de Hoedemakierianen onder de christelijk-historischen van zulke opvattingen niet bijster gediend zijn. Van niet minder betekenis is de profanie, die toegelaten is in den 1 Mei-optocht te Utrecht, waar de socialistischen zich niet ontdien hebben, beelden uit het boek der Openbaring op hun propaganda-doeken te brengen. Vermeldenswaard is ook de niet-goedkeuring van de statuten van „de Dageraad“, waarover minister Heemskerk scherp wordt aangevallen, en welk feit bewijst, hoe moeilijk de taak is van een overheid, die zich buigt voor Gods Woord. Al die dingen zeggen ons, dat de strijd zich verscherpt, en wij ons zuiver rekenschap moeten geven van de roeping der christelijke regering en van den christelijken staat.

Eindelijk nog een enkel woord over Twente. Onze christelijke arbeiders zijn aan het werk gelogen.

Ondanks de terreur der socialistische arbeiders. Een terreur, die opnieuw bewezen heeft, welke geest de modern-georganiseerden bezielt.

Maar in dien strijd moeten onze menschen geholpen worden.

Geholpen door ons gebed en meeleven. Geholpen ook door onze gaven.

„Unitas“ heeft onzen steun vooral nu nodig, om den kamp te kunnen voeren tegen de bittere vijandschap van socialistischen en communisten. Laten we die hulp haar niet onthouden. Dat is echt christelijk-sociaal werk.

K. D.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

De wijsbegeerte en de Bijbel.
Uitgaande van de waarheid, dat God ieder ding schoon gemaakt heeft op zijn tijd, begint de christen aan de wijsbegeerte zelf te vragen wat haar taak is.

Zoodra de wijsbegeerte, (in dit opzicht soeverein in haar eigen kring), hem het antwoord heeft gegeven, is haar taak zijn taak geworden, d.i. hij heeft de aandrifft tot het volbrengen van de roeping, de wijsbegeerte uit haar eigen beginsel tot ontwikkeling te brengen en haar dienstbaar te stellen aan het groote levensdoel: Tot God zijn alle dingen!

Wij hebben er reeds op gewezen, dat het Calvinisme krachtens zijn beginsel, het best in staat moet worden geacht deze edele, zware taak te volbrengen.

wordt. Hoewel duidelijk en als voor het volk geschreven, draagt het toch de sporen van diepgaand onderzoek op het voorhoofd. En de schrijver voorzigt terecht, dat zijn werk, hoewel slechts een flauw schaduwbeeld van wat een „handboek voor gereformeerde kerkrecht“ behoort te zijn, toch in die richting vooreerst dienst zou moeten doen. Met het oog daarop was het dan ook goed, dat er het volgend jaar ook een minder kostbare en meer handige uitgave van dat Tractaat het licht zag.

Het werk is verdeeld in vier hoofdstukken.

Het eerste handelt over de algemeene beginselen, die het kerkelijk wezen beheerschen, over de rechte forme der kerk, over het vierderlei gezichtspunt, waaruit de ééne kerk kan beschouwd worden, over het Woord Gods als heel het leven der kerk beheerschend, over het koningschap van Christus in de kerk, en over de wijze, waarop Christus dat koningschap, behalve door Zijn Woord en Geest en wereldbestuur, in de kerk uitoefent door het ambt, dat, oorspronkelijk in het apostolaat één, straks in deze drie: leer-, regeren en ambt der tafelen, uiteenvalt.

Het tweede hoofdstuk bespreekt de Formatie der Kerken, en toont aan, hoe een formatie der kerk in haar zichtbare verschijning tot stand komt, hoe het wezen van zulk een zichtbare kerk alleen ligt in de onzichtbare, hoe elke plaatselijke kerk in zichzelf het wezen eener kerk heeft, en uiterlijk verband met andere kerken alleen berusten kan op confederatie. Verder wordt uiteengezet dat het gezag eener zichtbare kerk alleen berust bij Christus, die het echter middellijk uitoefent door het ambt, en wel, essentieel door het ambt aller geloovigen, organisch door de dienaren. En nadat in een schoone paragraaf de verschillende stelsels van kerkregering besproken zijn en de eigenaardigheid van het Gereformeerde is aangewezen, wordt verder de aandacht gewestigd op het gezag en de beteekenis van elk der ambten afzonderlijk, en op de inwendige regeling der kerk zelve en haar verband met andere kerken.

In het derde hoofdstuk komt ter sprake de Definitie der Kerken, waarvan, nadat eerst de onvolkomene kerkformatie besproken is, de oorzaken en de verdere ontwikkelingsgang wordt aangewezen, zoodat een eerst ware kerk allengs door allerlei stadiën van verbastering heen, in een valsche kerk kan overgaan.

Het vierde hoofdstuk handelt over de Refor-

Historisch is het in zijn plicht tekort geschoten, maar in zijn oorsprong ligt de waarborg van zijn toekomst. En het nieuw-ontwaakte Calvinisme, geleid en bezielde door epigonen als Kuyper en Bavinck, heeft naar dat uitgangspunt teruggegrepen en is, door Gods wonderbare goedheid, weer een fase van ontwikkeling ingetreden. Het beleeft thans de waarheid van het woord: „Die nu jeugd vernieuwt als eens arends“.

Er is nog geen oorzaak tot roem.

Wij zijn nog niet veel verder dan het beschaamd gevoel van tekortkoming, het inzicht in de problemen, en het begin van de reformatie.

Maar dit begin is een belofte.

En zal die belofte worden vervuld, dan moet het onder ons komen tot een nóg algemeener en nauwkeuriger studie op elk gebied, waar het materiaal ligt voor den opbouw van de christelijke wijsbegeerte.

Wij beschikken over twee bronnen, waaruit wij onze wijsgeerige kennis putten: de natuur en de Schrift.

Laat ons vooral waken tegen onevenredigheid in het gebruik van die beiden.

De wijsbegeerte, gelijk zij buiten het positieve christendom opgroeiende, heeft den Bijbel verwaarloosd en bestreden, hoogstens (denk aan Hegel!) zijn eminente waarheden geïncorporeerd in een anti-christelijk systeem.

Op het voetstap van de Grieken, die alleen bij het „licht“ der rede leefden, heeft de christelijke kerk de wijsbegeerte eenzijdig aan de bloot natuurlijke kennis gebonden, haar ongeveer gelijk stellende met vakken als natuur- en wiskunde.

Dat de Bijbel niet alleen de normen der waarheid, maar óók vele en hoogst belangrijke stoffen tot opbouw der wijsbegeerte bevat, is tot de meeste leidende denkers niet doorgedrongen.

Op zichzelf is dit feit niet onbegrijpelijk.

God gaf ons den Bijbel als Evangelie en de liefhebbers en belijders van het Evangelie laten zich niet afdringen van het principale standpunt, dat de Schrift niet is een handboek van wetenschap of kunst. De heilige mannen Gods, die door den Heiligen Geest gedreven zijn tot teboekstelling van de waarheid, blaakten van ijver voor heel andere en veel hoogere doelen dan de bloote kennis der natuurlijke dingen. In hun ziel voltrok zich de ontzaglijke dramatische strijd ter verlossing van „het gevangen creatuur“.

Maar het heeft God behaagd de openbaring van de verborgenheid der godzaligheid niet te geven in den beperkten vorm van een verkondiging, maar dien schat neer te leggen in een boek, dat als een levend organisme gegroeid is uit de ziel van groote mannen, die met het leven en de

matie der Kerken. In den ruimsten zin genomen is het een brengen van waarheid en heiligheid in de plaats van leugen en zonde, en sluit dan alzoo ook in de doorgaande verlichting en den wasdom in heiligmaking. Toch wordt het woord gewoonlijk in enger zin genomen, in den zin van genezing van de wonden, herstelling uit ziektestanden. Reformatie onderstelt dus deformatie, d.i. niet een onvolkomen vorm, maar bepaald misvorming, wanstalte. Deze reformatie in enger zin is echter weer drieërlei: en wel reveel genoemd als alleen de ingezonken kracht moet opgewekt; kerkherstel, als ingeslopen ziektestof moet uitgedreven; en reformatie in den engsten zin, als geweldadige kunstbewerking moet aangewend worden. Nadat nu eerst nog is aangewezen, dat elke reformatie rechtstreeks God tot auteur heeft en hebben moet, worden vervolgens deze drie soorten van reformatie na elkander en afzonderlijk besproken. Treffend is daarbij de opmerking, dat de medische weg niet staat tegenover den juridischen, maar tegenover den chirurgischen. Deze mag echter nooit bewandeld, dan nadat alle andere wegen zijn afgegaan en die van geleidelijk kerkherstel beproefd zij. Bij het inslaan van den chirurgischen weg, bij het ter hand nemen van reformatie dus in den engsten zin, wier algemeen karakter is: breuke met het bestaande, kan drieërlei gebeuren: 1o. men kan als gemeente of als deel eener gemeente breken met de bestaande organisatie, en een doeleerende kerk oprichten; 2o. Het tweede geval dat zich hier kan voordoen, bestaat in breuke met het kerkverband. Van dezen aard waren de hervormingen van Luther, Zwingli, Calvijn enz.; 3o. De derde soort van reformatie in den engsten zin, door breuke met de bestaande kerk, is de ernstigste van allen. Dan toch komt men voor de vraag te staan, of de eens ware kerk in de valsche is omgeslagen. Daarom wordt nu verder gehandeld over de onderscheiding van beide. Vervolgens wordt de reformatie nog beschouwd in tegenstelling met legitimisme en revolutie. In een afzonderlijke paragraaf van de reformatie en de overheid komt de bekende zinsprek uit Art. 39 ter sprake. En nadat dan gehandeld is van de reformatie die tot stand kwamen, en haar onderscheiden karakter, eindigt het tractaat met de reformatie, die in de Gereformeerde Kerken dezer landen, thans dient ondernomen, waarbij intusschen de weg van inbezitting der Hoogere Besturen ontraden wordt.

wereld op hun gedachten legden, en ons in de meer gegangene Evangelies woords, of spoor God waar de eenige taal

De Bijbe wetenschap het mater van de b wetenschap

Hoeezer Bijbel en moeten w komen, da (natuurlijk in den Bij wikkeling

Laat on Daar is

ons leert l sublieme den leven

Descarte er geene dere vorm licht zien

Wie Goe om belang te verwon werken Ge

„De we gezocht v (Ps 111: 2

Zijn Isr onkundig

Kepler en staan v grooter da

Oefent i daarom be

zich, ever over de v

verstand, irrationeel de waarhe

het hart wijsheid,

De filos vraag: Van

De Bijbe raadsel va

De filos hlemen

De Schr „het zijn“,

aan het v die Ik zijt

De filos van het b

leert ons staan God

Voorts s probleem

wereld, lee alles is z

waardoor

Het dual toont de S

in den n over de

in de nat

In de S maar toch

de vragen

Wat is lev is de door

Adam w geer, die z

ging zóó d

Wat is he wel verdu

dat in de leverd nog

gen ligt

Verder:

het besta

Het kar bewustheid

lijkheid (d

Krachte

Logos, is creatuur o

den. De v omdat in

wereld.

Een ken het Woore

Maar zij den opbou

Tegenov gaan in be

heid van l heimen de

zijn God